

NASTAVNA JEDINKA 2

Ravnopravnost

Jesi li ti ravnopravniji od mene?

2.1. Razlike i sličnosti Jesam li jednak? Jesam li drugačiji?

2.2. Vesnina priča Kako bismo reagirali da se to dogodi nama?

2.3. Ravnopravnost između muškaraca i žena Kako bismo se trebali ponašati prema muškarcima i ženama?

2.4. Socijalna pravda Kako bismo se trebali nositi s nejednakostima?

NASTAVNA JEDINKA 2: Ravnopravnost

Jesi li ti ravnopravniji od mene?

Ravnopravnost kao pojam definira da svako, bez obzira na godine, spol, rod, vjeru, etničku pripadnost itd., ima jednaka prava.

Predgovor Opće deklaracije o ljudskim pravima počinje riječima „priznavanje urođenog dostojanstva, ravnopravnosti te neotuđivih prava svih članova ljudske obitelji temelj je slobode, pravednosti i mira u svijetu“. Pojam građanstva ne može se odvojiti od pitanja ravnopravnosti. Postojanje neravnopravnosti unutar ili između društava ometa uspješno građanstvo. Ideja ravnopravnosti je, stoga, u središtu obrazovanja za demokratsko građanstvo. Kao takva mora sagledati pitanje ravnopravnosti i trebala bi ovlastiti pojedince da djeluju protiv svih oblika diskriminacije.⁶

Različitosť podrazumijeva izdizanje iznad ideje tolerancije kao iskrenog poštivanja i uvažavanje različitosti. Ona je središte ideje pluralizma i multikulturalnosti, i kao takva je kamen temeljac za obrazovanje za demokratiju i ljudska prava. Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava stoga mora podrazumijevati i priliku da se ispituju percepcije te dovedu u pitanje predrasude i stereotipi. Ono također mora osigurati da se razlike njeguju i prihvataju unutar lokalnih, nacionalnih, regionalnih i međunarodnih zajednica.⁷

Solidarnost se može, na mnoge načine, gledati kao sposobnost pojedinaca da se maknu dalje od njihovog vlastitog prostora te prepoznaju i nastoje djelovati kako bi zaštitili i promovirali prava drugih. Ključni cilj obrazovanja za demokratiju i ljudska prava također je da pojedincima osigura znanje, vještine i vrijednosti koje su im potrebne kako bi u potpunosti učestvovali u životu svoje zajednice. Kako je ranije istaknuto, djela solidarnosti usko su vezana uz ideju djelovanja. Međutim, solidarnost je više stvar uma nego stvar ponašanja.⁸

Predrasuda je sud koji donesemo o drugoj osobi ili ljudima, a da ih prethodno nismo dobro upoznali. Predrasude mogu biti negativnog ili pozitivnog karaktera. One se uče kao dio naših procesa socijalizacije i vrlo ih je teško mijenjati ili iskorijeniti. Stoga je važno da budemo svjesni njihovog postojanja.

Diskriminacija se može provoditi direktno ili indirektno. Direktnu diskriminaciju karakterizira namjera da se osoba ili grupa diskriminira, kao kada ured za zapošljavanje odbije romskog kandidata ili kada agencija za iznajmljivanje ne želi iznajmljivati stanove imigrantima. Indirektna diskriminacija naglasak stavlja na uticaj određene politike ili mjere. Događa se kada naoko neutralna zakonska odredba, kriterij ili ponašanje stavlja osobu ili određenu manjinu u de fakto neravnopravan položaj u poređenju s drugima. Primjeri mogu ići od minimalnih uslova o visini vatrogasaca (što bi moglo isključiti mnogo više ženskih nego muških kandidata), do trgovačkog centra koji ne zapošljava osobe u dugim suknjama, ili vladinog ureda odnosno školskih propisa koji zabranjuju ulaz ili prisutnost ljudi koji nose marame. Ova naoko neutralna pravila koja se odnose na etničku ili vjersku pripadnost mogu značiti pretjerano nepovoljan položaj pripadnika određenih manjina ili vjerskih grupa koji nose duge suknje ili marame.⁹

Pojam „rod“ se odnosi na društveno stvorene uloge muškaraca i žena koje im se pridodaju zbog njihovog spola. Rodne uloge, stoga, ovise o određenim društveno-ekonomskom, političkom i kulturalnom kontekstu i na njih utiču i drugi faktori uključujući rasu, etničku pripadnost, društveni položaj, seksualnu orijentaciju i starosnu dob. Rodne uloge se uče i poprilično se razlikuju unutar ili između kultura. Za razliku od biološkog spola, rodne uloge mogu se promijeniti.¹⁰

⁶ Preuzeto iz „Rječnika pojmova za obrazovanje za demokratsko građanstvo“, Karen O’Shea, Vijeće Evrope, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

Ekonomska i socijalna prava uglavnom se tiču uslova koji su potrebnih za puni razvoj pojedinca i obezbjeđivanje odgovarajućeg standarda života. Često se nazivaju „drugom generacijom“ ljudskih prava i puno ih je teže nametnuti, jer se smatra da su ovisna o dostupnim sredstvima. Ona uključuju prava kao što su pravo na posao, pravo na školovanje, pravo na odmor i pravo na odgovarajući standard života. Ova prava su međunarodno istaknuta u Konvenciji o ekonomskim i socijalnim pravima, koju je 1966. Godine usvojila Skupština Ujedinjenih naroda.¹¹

Različiti ljudi imaju različita mišljenja i stavove kad se radi o tome kako bi se naše društvo trebalo nositi s pitanjima socijalne pravde. Ova mišljenja i stavovi općenito se mogu podijeliti u tri kategorije:

- Darwinisti, koji misle da su pojedinci u potpunosti odgovorni za svoje probleme i da ih treba pustiti da se sami nose s njima. Oni vjeruju da ljudi trebaju poticaje kako bi se više trudili. Darwinisti ostaju izvan arene socijalnih prava.

- Simpatizeri, koji suosjećaju s onima koji pate i žele napraviti nešto kako bi olakšali njihovu bol. Oni na socijalna i ekonomska prava gledaju kao na poželjne političke ciljeve mnogo više nego kao ljudska prava. To često rezultira gledanjem s visoka na ljude koji su u teškim socijalnim uslovima.

- Tražitelji pravde, koji smatraju da se prema ljudima ponašamo nepošteno, uvelike kao rezultat vladinih odluka. Oni vjeruju da moraju mijenjati političke i ekonomske sisteme kako ljudi ne bi bili prisiljeni živjeti u siromaštvu.¹²

¹¹ Preuzeto iz „Rječnika pojmova za obrazovanje za demokratsko građanstvo“, Karen O’Shea, Vijeće Evrope, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

¹² Preuzeto iz “Dužnosti bez granica. Ljudska prava i globalna socijalna pravda”, Međunarodno vijeće za politiku ljudskih prava.

NASTAVNA JEDINKA 2: Ravnopravnost

Jesi li ti ravnopravniji od mene?

Naslov lekcije	Obrazovni ciljevi	Učenički zadaci	Sredstva	Metode
Prva lekcija: Razlike i sličnosti	Učenici znaju objasniti jednakost i razlike među ljudima. Učenici cijene i ravnopravnost i različitost	Učenici otkrivaju razlike i sličnosti među ljudima. Učenici raspravljaju o posljedicama toga kad je neko drukčiji.	Sveske ili listovi papira i olovke za individualni rad. Dodatna aktivnost nije obvezna, ali grupe će trebati velike listove papira i flomastere ako nastavnik ovo odluči iskoristiti.	Individualni rad te rad u manjim grupama.
Druga lekcija: Vesnina priča	Učenici postaju svjesni predrasuda i diskriminacije u društvu. Učenici mogu razumjeti gledište žrtava diskriminacije.	Učenici raspravljaju o određenom slučaju diskriminacije i upoređuju ga sa situacijom u svojoj državi.	Neobvezno, kopija materijala za učenike 2.1.	Grupni rad koji se zasniva na tekstu.
Treća lekcija: Ravnopravnost između muškaraca i žena	Učenici su u stanju reagirati na različite diskriminatorne situacije.	Učenici razmišljaju o tome kako se oni, ali i društvo u cjelini, ponašaju prema ženama.	Kopija jedne priče iz materijala za učenike 2.2 za svaku grupu od 4 ili 5 učenika.	Rad u manjim grupama.
Četvrta lekcija: Socijalna pravda	Učenici postaju svjesni rodne diskriminacije u društvu.	Učenici raspravljaju o pitanjima distributivne pravde. Učenici ponovo razmatraju cjelokupnu jedinku.	Kopije materijala za učenike 2.3, podijeljene u dijelove za svaki par (neobvezno).	Rad u parovima Kritičko razmišljanje

Prva lekcija

Razlike i sličnosti

Jesam li jednak? Jesam li drugačiji

Obrazovni ciljevi	Učenici znaju objasniti jednakost i razlike među ljudima. Učenici cijene i ravnopravnost i različitost.
Učenički zadaci	Učenici otkrivaju razlike i sličnosti među ljudima. Učenici raspravljaju o posljedicama toga kad je neko drukčiji.
Sredstva	Bilježnice ili listovi papira i olovke za individualni rad. Dodatna aktivnost nije obvezna, ali grupe će trebati velike listove papira i flomastere ako nastavnik ovo odluči iskoristiti.
Metode	Individualni rad te rad u malim grupama. Plenarna rasprava.

Lekcija

Učenici se rasporede u grupe od četvero ili petero. Svaka grupa treba list papira i olovku. Nastavnik objašnjava da će postaviti nekoliko pitanja na koja učenici moraju odgovoriti sa da ili ne. Kao priprema za ovo učenicima se kaže da zapišu vodoravno slova od A do R, abecednim redom, ostavljajući ispod njih dovoljno mjesta. Nastavnik može isto napraviti i na tabli.

Primjer

Pitanja: A B C D E F

Odgovori: 1 0 1 0 1

Nastavnik zatim postavlja niz pitanja (od A do R) iz liste A, a učenici pojedinačno bilježe odgovore u obliku 1 („da“) odnosno 0 („ne“). Nastavnik kaže učenicima da se, ako nisu sigurni u neki od svojih odgovora, svejedno od njih očekuje da zabilježe odgovor koji smatraju najtačnijim.

Lista A	Lista B
A. Jesi li žena?	A. Jesi li uvijek sretan?
B. Jesi li posjetio više od jedne strane države?	B. Imaš li nokte na prstima?
C. Voliš li igrati neki sport?	C. Možeš li malo misliti?
D. Voliš li svirati neki instrument?	D. Je li te rodila majka?
E. Imaš li smeđe oči?	E. Možeš li letjeti bez opreme (kao što ptica može)?
F. Jesu li ti obje bake još žive?	F. Možeš li živjeti da ne piješ tečnost?
G. Nosiš li naočale?	G. Dišeš li?
H. Voliš li biti u prirodi?	H. Živiš li stalno ispod vode?
I. Jesi li poprilično tiha osoba?	I. Imaš li ikakve osjećaje?
J. Jesi li poprilično visok (više od prosjeka)?	J. Je li ti krv zelena?
K. Jesi li poprilično tužna osoba (više od prosjeka)?	K. Jesi li ikad pao?
L. Jesi li zimogrozan?	L. Možeš li vidjeti kroz zidove?
M. Voliš li putovati?	M. Možeš li komunicirati s drugima?
N. Voliš li ići kod frizera?	N. Voliš li lijepo vrijeme?
O. Voliš li raditi na računaru?	O. Bi li ti bilo draže da ne moraš upoznavati ljude?
P. Bojiš li se visine?	P. Imaš li jezik?
Q. Je li ti smeđa draža od plave?	Q. Možeš li hodati po vodi (poput nekih insekata)?
R. Voliš li crtati/slikati?	R. Jesi li ponekad umoran?

Nastavnik pita jednog predstavnika iz svake grupe da zapiše njihove odgovore s liste A na tablu. Zatim nastavnik kaže učenicima da pogledaju date odgovore i uporede ih kratko sa svojim. Vide li razlike u odgovorima? Mogu li sažeti neke razlike među njima?

Nastavnik im onda kaže da odgovore na sljedeću grupu pitanja, ovoga puta one s liste B. Ponovo predstavnik svake grupe zapisuje njihove odgovore na tablu, ispod slova abecede.

Zašto ovog puta gotovo nema razlike među grupama? Nastavnik pita učenike da dodaju još neke stvari koje su im zajedničke.

Za proširenu aktivnost nastavnik svakoj grupi daje veliki list papira i flomaster. Zadatak im je sljedeći:

1. Pronađite tri primjera situacija u kojima je ugodno biti sličan drugim ljudima. Dajte razloge zašto mislite da je ugodno biti sličan drugima.

2. Pronađite tri primjera situacije u kojima je ugodno biti drukčiji od drugih ljudi. Dajte razloge zašto mislite da je ugodno biti drukčiji.

Ako je potrebno, nastavnik pokazuje kako okvir razmišljanja daje strukturu učeničkim rezultatima.

Situacije u kojima je ugodno biti sličan	Zašto?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Situacije u kojima je ugodno biti drukčiji	Zašto?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Tada nastavnik traži od grupa da pronađu tri situacije u kojima je neugodno biti drukčiji od drugih. Učenici bi ponovo trebali dati razloge zašto misle da bi to moglo biti tako. Koje vrste osjećanja to izaziva?

Situacije u kojima je neugodno biti drukčiji	Zašto?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Zatim nastavnik pita učenike prema kojim grupama „drukčijih“ ljudi se ponekad drugi loše ponašaju i ko to radi.

Grupe ljudi prema kojima se drugi loše ponašaju	Ko?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Nastavnik traži od svake grupe da prezentira svoje odgovore. Razred će dalje istraživati koja prava se krše u prikazanim slučajevima. Za ovu svrhu grupama će se podijeliti kopije materijala za učenike 5.2: Popis ljudskih prava.

Druga lekcija

Vesnina priča

Kako bismo reagovali da se to dogodi nama?

Obrazovni ciljevi	Učenici postaju svjesni predrasuda i diskriminacije u društvu. Učenici mogu razumjeti gledište žrtava diskriminacije. Učenici reagiraju na slučajeve diskriminacije.
Učenički zadaci	Učenici raspravljaju o određenom slučaju diskriminacije i upoređuju ga sa situacijom u svojoj državi.
Sredstva	Kopija materijala za učenike 2.1. (s pitanjima) za svakog učenika.
Metode	Grupni rad koji se zasniva na tekstu.

Konceptualno učenje

Diskriminacija je raširen oblik ponašanja u društvu. Nisu samo vlasti uključene u diskriminaciju, nego i mnoga druga tijela i pojedinci. Započinjući s istinitom pričom o diskriminaciji, lekcija učenicima daje mogućnost da razmisle o svom vlastitom ponašanju.

Lekcija

Nastavnik može pročitati naglas kopiju materijala za učenike 2.1 ili dati učenicima kopiju da je sami pročitaju.

Vesnina priča

Vesna, Romkinja, priča što joj se dogodilo:

"Vidjela sam oglas za prodavača u izlogu prodavnice odjeće. Željeli su nekog između 18 i 23 godine. Meni je 19 pa sam ušla i kod šefice se raspitala o poslu. Rekla mi je da se vratim za dva dana jer se nije prijavilo dovoljno ljudi.

Vratila sam se dva puta i uvijek mi je odgovorila isto. Gotovo sedmicu dana poslije vratila sam se u prodavnicu. Oglas za posao još je bio u izlogu. Šefica je bila prezauzeta da me primi, ali mi je rečeno da je mjesto popunjeno.

Nakon što sam izašla iz prodavnice bila sam tako uzrujana da sam upitala svoju prijateljicu koja nije Romkinja bi li ušla i pitala za posao. Kada je izašla kazala je da su joj rekli da se vrati na razgovor u ponedjeljak."

Nakon što su svi učenici čuli odnosno pročitali priču, nastavnik dijeli učenike u grupe od četvero ili petero i kaže im da razgovaraju o sljedećim pitanjima (materijal uključuje navedena pitanja; ako je nastavnik priču prezentirao usmeno, onda bi pitanja trebao napisati na tablu ili stalak s papirom):

1. Kako biste se vi osjećali da se vama dogodilo ono što se dogodilo Vesni? Kako biste reagovali da vam prijatelj kaže da je on pozvan na razgovor?
2. Šta mislite zašto se šefica ponijela na takav način? Smatrate li da je to bio oblik diskriminacije? Zašto (ili zašto ne)?
3. Šta je Vesna mogla napraviti u vezi s tim? Mislite li da je mogla promijeniti situaciju? Šta su drugi ljudi mogli napraviti za nju?
4. Očekujete li da zakon napravi nešto u vezi s ovakvim situacijama? Šta bi zakon trebao reći?
5. Bi li se ovo moglo dogoditi i u vašoj zemlji? Ako bi, na koje grupe bi to bilo usmjereno?

Nastavnik od učenika traži da daju početni odgovor na pitanja. To može napraviti tako da svakoj grupi postavi jedno pitanje ili da grupe daju kratke odgovore na više od jednog pitanja.

Nastavnik zatim kaže učenicima da se Vesnina priča zaista i dogodila prije više od deset godina, a kasnije, kad je upitana za razlog svog ponašanja, šefica prodavnice je rekla:

Odgovor šefice

"Smatrala sam da bi Vesni bilo teško raditi ovdje zbog udaljenosti koju bi morala prelaziti do posla svaki dan. To bi bilo putovanje od dvanaest kilometara sa dva autobusa. Teško je voditi prodavnicu ako osoblje stalno kasni. Radije bih zaposlila nekog iz ovog područja. Osoba kojoj sam dala posao činila se sasvim u redu."

Nastavnik kaže učenicima da Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava (član 14.) kaže: „Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.“; a član 2. Opće deklaracije o ljudskim pravima kaže: „Svakome pripadaju sva prava i slobode utvrđene u ovoj Deklaraciji bez ikakve razlike u pogledu rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovine, rođenja ili neke druge okolnosti.“

Nastavnik zatim pita učenike šta ovi tekstovi znače u odnosu na Vesninu situaciju. Na kraju časa nastavnik ispriča učenicima kako je zapravo Vesnina priča završila.

Zaključak Vesnine priče

Vesna je predala svoj slučaj posebnom Evropskom sudu koji provodi propise o diskriminaciji. Sud se složio da je ona diskriminirana. Još nekoliko ljudi koji su živjeli daleko od prodavnice išlo je na razgovor. Djevojka koja je dobila posao imala je samo 16 godina, bjelkinja je, i živjela je na istoj udaljenosti od prodavnice kao i Vesna. Prodavnica je morala Vesni isplatiti novac za povredu njenih osjećanja.“

Kao nastavak, nastavnik kaže učenicima da napišu pismo šefici prodavnice ili gradonačelniku. Nastavnik bi im trebao pomoći da pisma napišu iz svog ličnog gledišta te gledišta Evropskog suda za ljudska prava. Važno je da cijeli razred vidi pisma, tako da se rasprava može održati i van redovnih školskih sati.

Treća lekcija

Ravnopravnost između muškaraca i žena

Kako bismo se trebali ponašati prema muškarcima i ženama?

- Obrazovni ciljevi** Učenici postaju svjesni rodne diskriminacije u društvu. Učenici mogu razumjeti gledište žrtava rodne diskriminacije. Učenici su u stanju reagovati na različite diskriminatorne situacije.
- Učenički zadaci** Učenici razmišljaju o tome kako se oni, ali i društvo u cjelini, ponašaju prema ženama.
- Sredstva** Kopija jedne priče iz materijala za učenike 2.2 za svaku grupu. Veliki list papira i flomaster za svaku grupu.
- Metode** Manje grupe, rasprava i prezentacije.

Osnovne informacije

Još uvijek je dalek put do toga da se zakon i u svakodnevnom životu prema muškarcima i ženama ponaša kao prema ravnopravnim ljudskim bićima. Različite situacije u porodici, u školi i na poslu pojedincu nude mogućnost da stekne više saosjećanja za ta pitanja te više razumijevanja za nečije razmišljanje o tome kako ta pitanja riješiti. Ova lekcija je također poziv da se promijene neke prakse u razredu ili u školi.

Lekcija

Razred je podijeljen u grupe od četiri ili pet učenika. Svaka grupa dobije jednu od tri priče iz materijala za učenike 2.2. Kad učenici završe čitanje počinju raspravu o pitanjima koja su postavljena u svakoj priči.

Zatim ih nastavnik uvodi u dalju raspravu o svakoj priči, tražeći od predstavnika iz svake grupe da iznese kratak sažetak njihove priče i da prezentira rezultate grupne rasprave.

Nakon toga, nastavnik traži od učenika da pažljivo pročitaju tabelu i tekst na tabli i onda daju dva primjera razlika u spolu te još dva razlika u rodu, kako bi bio siguran da učenici razumiju date definicije.

Spol	Rod
Biološki uslovljen	Društveno određen
Statičan, ne može se mijenjati	Dinamičan, mogućnost promjene
<i>„Spol se odnosi na prirodno različite varijable koje se zasnivaju na biološkim karakteristikama žene i muškarca.“</i>	<i>„Rod je pojam koji se odnosi na društvene razlike, za razliku od bioloških, između muškaraca i žena, a koje su naučene, vremenom se mogu mijenjati i razlikuju se uvelike prema historijskim, kulturnim, tradicionalnim, geografskim, vjerskim, društvenim i ekonomskim faktorima.“</i>

Kad se vrate u svoje grupe, učenici dobiju veliki list papira i flomaster. Sada raspravljaju o tome misle li ili ne da njihova škola promovira rodnu ravnopravnost. Ako se slože da promovira, moraju prezentirati pet primjera koji potkrepljuju mišljenje njihove grupe. Ako je odgovor „ne“, onda moraju nabrojati pet stvari koje se mogu uraditi da bi se u njihovoj školi promovisala rodna ravnopravnost.

Svaka grupa prezentira svoje rezultate.

Ako nastavnik želi proširiti ovu aktivnost u projekat, onda bi trebao pozvati učenike da izaberu jednu ili dvije ideje i osmisle plan kako bi se one uklopile u školu. Plan bi trebao uključivati općeniti cilj, različite korake koji će se poduzeti, odgovorne ljude i vremenski okvir.

Primjer plana

Opći cilj:		
Šta se mora napraviti?	Ko će to napraviti?	Kada treba biti završeno?

Četvrta lekcija

Socijalna pravda

Kako bismo se trebali nositi s neravnopravnostima?

Obrazovni ciljevi	Učenici postaju svjesni problema vezanih uz socijalnu pravdu.
Učenički zadaci	Učenici raspravljaju o pitanjima distributivne pravde. Učenici ponovo razmatraju cjelokupnu jedinku.
Sredstva	(neobvezno) Kopije materijala za učenike 2.3 i pitanja.
Metode	Rasprava zasnovana na tekstu, rad u paru, kritičko razmišljanje.

Osnovne informacije

U našem društvu ne postoji dogovor šta zapravo znači socijalna pravda. Priča koja je upotrijebljena u ovoj lekciji je namijenjena da pomogne učenicima da razmisle o osnovnim principima na kojima bi socijalna pravda trebala počivati, te da u isto vrijeme pokaže složenost problema.

Lekcija

Nastavnik objašnjava učenicima da će im dati priču u četiri dijela i da će nakon pročitanih svih dijelova imati raspravu. Kao drugu mogućnost, nastavnik može pročitati priču naglas.

Zatim nastavnik dijeli razred u parove i svakom paru daje jednu kopiju materijala 2.3. Nastavnik može tekst pročitati naglas, može pročitati neki učenik ili učenici mogu čitati u tišini.

Nastavnikov primjerak: prvi dio

„Više od sat vremena je prošlo od prvog oglašavanja alarma i potapanja kruzera „Kraljica Maddy“. Zbog toga su se putnici organizovali prije nego što su ušli u čamce za spašavanje. Usljed jake oluje brod je udario u naftni tanker što je dovelo do brodoloma.

Oko pola sata kasnije neki čamci za spašavanje usidrili su se na malom kamenitom otoku. Bio je ovalnog oblika, oko 1,5 km dug i upola toliko širok, te djelimično prekriven gustom šumom. Nije bilo nikakvog drugog otoka u blizini. Ovaj prilično sunčani otok nije bio naseljen, osim porodice Richalone koja je živjela u luksuznoj vili na vrhu brežuljka i posjedovala cijeli otok.

Prije mnogo godina ova porodica smjestila se na otoku, jedva održavajući kontakt s vanjskim svijetom; jedino su organizirali mjesečnu dostavu svježe hrane, goriva i svih vrsta drugih namirnica koje su im bile potrebne. Njihov život bio je dobro organizovan; proizvodili su svoju električnu energiju, imali su sredstava da kupe dovoljno hrane i pića te su imali svu modernu udobnost koju su htjeli. U prošlosti vlasnik je bio uspješan poslovni čovjek. Nakon sukoba s vlastima oko pitanja poreza postao je razočaran u život i otada je odlučio izbjegavati svaki kontakt s vanjskim svijetom.

Vlasnik vile posmatrao je kako čamci za spašavanje stižu na njegov lijepi otok i prišao ljudima s broda.“

Nastavnik zatim objašnjava da je prvo pitanje o kojem učenici trebaju razmisliti je li, po njihovom mišljenju, vlasnik otoka moralno obavezan dopustiti ovim ljudima da ostanu na njegovom otoku. Kako bi pomogao učenicima da dođu do zaključka, nastavnik će pročitati nekoliko izjava (napisanih ispod) i svaki par će morati odlučiti s kojim izjavama se slažu i zašto. Učenici raspravljaju u paru i bilježe svoje odgovore.

- A. Vlasnik bi mogao odbiti da ljudi s broda ostanu na njegovom otoku.
- B. Vlasnik bi mogao odbiti da ljudi s broda ostanu na njegovom otoku pod uslovom da im osigura potrebnu hranu i piće.
- C. Vlasnik bi mogao odbiti da na njegovom otoku ostanu oni ljudi koji ne mogu platiti (novcem, nakitom, radom).
- D. Vlasnik mora dopustiti da ljudi ostanu na otoku dok je god to potrebno. Ljudi s broda imaju moralnu obvezu poštivati vlasnikovu privatnost i vlasništvo.
- E. Vlasnik mora dopustiti ljudima s broda bezuslovan pristup otoku i mora ih smatrati suvlasnicima.

Nastavnik može dobiti povratnu informaciju od razreda, na primjer postavljajući pitanja poput: „Koliko vas je izabralo izjavu A?“ „Koliko vas je izabralo izjavu B?“ „Zašto?“ Zatim nastavnik učenicima dijeli drugi dio priče.

Nastavnikov primjerak: drugi dio

"Vlasnik otoka odlučio je dopustiti ljudima s broda da ostanu neko vrijeme. Očekivao je da plate za usluge i hranu iz njegovih rezervi. Odbio je prodati im bilo šta dokle god ima hrane s brod,

Bilo je 13 ljudi s broda. Tu je bio Victor, njegova trudna žena Josepha, i njihovo dvoje djece (3 i 7 godina). Abramovitch, 64, je bio bogati trgovac nakitom. On je bio najstariji član grupe i nije imao rodbine ni prijatelja. Imao je kolekciju zlatnog prstenja, dijamanta i drugog dragog kamenja. John, Kate, Leo i Alfred su četvero mladih prijatelja koji su bili snažni, zdravi i vrlo vješti. Živjeli su zajedno u zajedničkoj kući i sami su okrečili kuću u kojoj su živjeli.

Maria, advokatica koja je pola radnog vremena radila na fakultetu, mogla je hodati jako sporo zbog problema u lijevoj nozi i kuku (posljedica nesreće). Nju je pratio Max, njen asistent na fakultetu, jer su putovali u SAD kako bi održali predavanje na konferenciji i raspravljali o izdavanju knjige s izdavačem. Oboje su bili stručnjaci za krivično pravo, ali nisu bili vješti s rukama. Na kraju, tu su bili Marko i njegova djevojka Vickiy, oboje članovi brodske posade koji su, u posljednji tren, uzeli sve što su mogli nositi iz brodskog skladišta: konzerve hrane, keks, ulje i neke tave za kuhanje. Svi brodolomnici imali su nešto novca, ali vođa palube Marko nosio je veliku količinu koju je ukrao iz apartmana u zadnjoj luci u kojoj su bili.

Na otoku je bila mala štala na brežuljku vrlo blizu mora. Imala je samo jednu prostoriju koja je mogla služiti kao jednostavno sklonište za dvoje ili troje ljudi."

Nastavnik zatim objašnjava da svaki par mora odlučiti kome bi, po njihovom mišljenju, trebalo biti dopušteno da koristi sklonište. Nastavnik čita sljedeće izjave i kaže učenicima da rasprave u parovima s kojim izjavama se slažu i zašto, i vide li neko drugo rješenje:

- A. Trudnica i djeca.
- B. Četvero mladih prijatelja koji su jedini sposobni okrečiti sklonište.
- C. Trgovac nakitom koji plaća za to (i tako omogućava drugima da kupe hranu).
- D. Vođa palube i njegova djevojka, pod uslovom da dijele hranu s ostalim ljudima.
- E. Advokatica, koja može djelovati kao posrednik i smiriti svađe među brodolomnicima.

Nakon izvještavanja podijeli se sljedeći dio priče.

Nastavnikov primjerak: treći dio

„Brodolomnici su također morali odlučiti šta će napraviti s rezervama hrane koje je vođa palube ponio sa sobom i koju nije imao namjeru podijeliti. Zapravo bi dijeljenje hrane značilo umanjivanje šanse za preživljavanje njemu i njegovoj djevojci."

Sada parovi trebaju razmisliti ko bi trebao dobiti hranu iz brodske rezerve. Nastavnik opet čita izjave i traži od parova da odluče s kojim izjavama se slažu i zašto, i vide li oni neko drugo rješenje.

- A. Vođa palube mora biti dopušteno da zadrži hranu za sebe i svoju djevojku.
 - B. Raspoloživa hrana bi se trebala ravnomjerno podijeliti brodolomnicima.
 - C. Raspoloživu hranu bi mogao kupiti onaj ko da najvišu ponudu (u novcu, dobrima ili uslugama).
- Nakon izvještaja podijeli se posljednji dio priče.

Nastavnikov primjerak: četvrti dio

Učenici u parovima raspravljaju o tome ko bi trebao pitati vlasnika za hranu i kako bi to trebali napraviti.

„Brodolomnici su odlučili da se hrana treba podijeliti bez ikakve naplate. Natjerali su Marka da preda svoje zalihe pozivajući se na osjećaj moralne obveze. Nakon otprilike sedmicu dana više nije bilo hrane i jedino rješenje bilo je da pokušaju dobiti hranu od vlasnika vile.“

Zatim nastavnik čita sljedeće izjave i pita s kojim izjavama se slažu i zašto, i vide li oni neko drugo rješenje.

- A. Svaka osoba trebala bi zasebno ispregovarati uslove razmjene s vlasnikom (plaćajući novcem, nakitom ili radom). U ovom slučaju posebno će porodica s djecom i advokatica i njen asistent imati problema.
- B. Sva raspoloživa sredstva (nakit, novac) trebali bi podijeliti svi ljudi, bez obzira na izvornog vlasnika. Hrana koja se na taj način kupi podijelit će se svima podjednako. Dodatnu hranu zatim mogu kupiti odvojeno, u zamjenu za rad.
- C. Sve isto kao i u B, ali od svakog se očekuje da radi koliko može i da podijeli hranu koju je na taj način zaradio.
- D. Trgovac nakitom ima dozvolu da kupi sve što vlasnik želi prodati, i da „pomogne“ drugima s paketima hrane.

Nakon izvještavanja, nastavnik može voditi razrednu raspravu kako bi pomogao učenicima da primijene priču u stvarnom svijetu:

Prepoznajete li slične situacije u našem društvu?

- A. ... u vašem susjedstvu ili porodici?
- B. ... u vašoj državi?
- C. ... gledajući globalno?

Koje stvarne situacije za koje znaš bi smatrao da nepravедnim u smislu podjele hrane, vode, smještaja?

- A. ... u vašem susjedstvu ili porodici?
- B. ... u vašoj državi?
- C. ... gledajući globalno?

Zašto?

Na kraju ovog časa mora se voditi rasprava o osnovnim pojmovima iz ove nastavne jedinice. Nastavnik može odlučiti da doda još jednu lekciju. Za početak, nastavnik drži krako predavanje koristeći osnovne informacije o ravnopravnosti i različitosti iz ove nastavne jedinice. Nastavnik bi čak mogao pripremiti i materijale o različitim definicijama. Učenici će tada u manjim grupama razmišljati o četiri pitanja: O čemu su raspravljali? Šta su naučili? Kojih su novih pitanja postali svjesni? Potom daju prijedloge o tome kako reagovati na životne situacije koje podrazumijevaju određene neravnopravnosti.

Materijal za učenike 2.1

Vesnina priča

Vesna, Romkinja, priča što joj se dogodilo:

Vidjela sam oglas za prodavača u izlogu prodavnice odjeće. Željeli su nekog između 18 i 23 godine. Meni je 19 pa sam ušla i kod šefice se raspitala o poslu. Rekla mi je da se vratim za dva dana jer se nije prijavilo dovoljno ljudi.

Vratila sam se dva puta i uvijek mi je odgovorila isto. Gotovo sedmicu dana poslije vratila sam se u prodavnicu. Oglas za posao još je bio u izlogu. Šefica je bila prezauzeta da me primi, ali mi je rečeno da je mjesto popunjeno.

Nakon što sam izašla iz prodavnice bila sam tako uzrujana da sam upitala svoju prijateljicu koja nije Romkinja bi li ušla i pitala za posao. Kada je izašla kazala je da su joj rekli da se vrati na razgovor u ponedjeljak.“

Pitanja

1. Kako bi se vi osjećali da se vama dogodilo ono što se dogodilo Vesni? Kako biste reagovali da vam prijatelj kaže da je on pozvan na razgovor?
2. Šta mislite zašto se šefica ponijela na takav način? Smatrate li da je to bio oblik diskriminacije? Zašto (ili zašto ne)?
3. Šta je Vesna mogla napraviti u vezi s tim? Mislite li da je mogla promijeniti situaciju? Šta su drugi ljudi mogli napraviti za nju?
4. Očekujete li da zakon napravi nešto u vezi s ovakvim situacijama? Šta bi zakon trebao reći?
5. Bi li se ovo moglo dogoditi i u vašoj zemlji? Ako bi, na koje grupe bi to bilo usmjereno?

Materijal za učenike 2.2

Muškarci i žene: priča

Prva priča

“To mi se dogodilo puno puta. Nakon večere, moja majka očekuje da njena djeca pakuju svu hranu i odnesu posuđe u kuhinju, očiste stol, operu suđe, pobrinu se da u kuhinji sve bude u ormarićima i da je cijela kuhinja čista i uredna. Opet su mi moja dva brata, iako su stariji od mene, rekla da to nije za njih i da ja to moram napraviti, samo zato što sam djevojčica. Ovog puta se nisam bunila jer sam bila jako uzrujana. Požalila sam se svom ocu, ali on mi je rekao da je dobro da vježbam jer je to dobra priprema za domaćicu jednog dana.”

Pitanja

1. Možeš li zamisliti da se ovo dogodi u tvojoj porodici?
2. Zamisli da si djevojčica: šta bi željela reći svojoj braći? I svom ocu?
3. Slažeš li se s tekstem u prvom članu Opće deklaracije o ljudskim pravima? Kako se on nadovezuje na gore spomenutu priču?
„Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima“.

Druga priča

“Šest dječaka stajalo je oko mene na školskom igralištu. Buljili su u mene i zadirkiivali me. Rekli su: „Hej dečki, jeste li sigurni da je ovo djevojčica? Hoćemo li to još malo istražiti?“ Jedan od njih mi je prišao želeći da me dotakne. Ali u tom trenutku direktor je došao na igralište i dječaci su otišli.”

Pitanja

1. Možeš li zamisliti da se ovo dogodi u ili oko tvoje škole? Navedi primjere.
2. Zamisli da si ova djevojčica – šta bi htjela reći ovim dječacima?
3. Zamisli da je neki drugi dječak iz daljine vidio šta se događa? Bi li se on trebao umiješati? Kako bi to mogao napraviti?
4. Smatraš li da je ovo što se dogodilo „seksualno uznemiravanje“ prema sljedećoj definiciji?

„Seksualno uznemiravanje je bilo koje ponašanje koje riječima, djelima ili psihičkim uticajem seksualne prirode ima namjeru da povrijedi dostojanstvo osobe ili uzrokuje zastrašivanje, mržnju, poniženje, prijetnju ili slične situacije, a koje motivira pripadnost drugom spolu ili različitoj seksualnoj orijentaciji i koje za žrtvu predstavlja neprikladno fizičko, verbalno, sugestivno ili drugo ponašanje.“

Treća priča

„Kao mlada inženjerka prijavila sam se za posao voditelja tehničkog održavanja u tvornici građevinskog materijala. Pozvana sam da učestvujem u općem, tehničkom ili psihološkom testiranju zajedno s još 24 osobe, svi muškarci osim mene. Nakon te faze, pet ljudi je izabrano za razgovor s generalnim direktorom. Iako sam bila treća na rang-listi nakon testova, nisam bila među njima (ovu informaciju sam dobila iz pouzdanih izvora od prijatelja koji radi u personalnom odjelu). Pokušala sam nazvati generalnog direktora ne spominjući ovu informaciju. Kada sam uspjela razgovarati s njim, pitala sam je li uzeo u obzir to što sam žena. To je porekao, ali je rekao da se mora priznati da žene često ostaju trudne nakon nekoliko godina, a to stvara probleme u kontinuitetu za neke poslove. Također je rekao da bi,

Živjeti u demokratiji

posebno za ovaj posao, ženi bilo teško jer su svi radnici u tehničkom timu muškarci, i da se oni ponašaju poprilično sirovo. Trebala bih se smatrati sretnom što me nisu izabrali?“

Pitanja

1. Možeš li zamisliti da se ovo dogodi u nekoj firmi u tvom području?
2. Zamisli da si ova žena: što bi željela reći generalnom direktoru?
3. Misliš li da generalni direktor u ovom slučaju radi protiv zakona u tvojoj državi? Ako jeste, kako bi to dokazao?

„Svi oblici diskriminacije na osnovi roda u procesu zapošljavanja, oglašavanja slobodnih mjesta, procesa izbora, zapošljavanja i otpuštanja protivni su zakonskim propisima.“

Materijal za učenike 2.3

Brodolom

Prvi dio

„Više od sat vremena je prošlo od prvog oglašavanja alarma i potapanja kruzera „Kraljica Maddy“. Zbog toga su se putnici organizovali prije nego što su ušli u čamce za spašavanje. Usljed jake oluje brod je udario u naftni tanker što je dovelo do brodoloma.

Oko pola sata kasnije neki čamci za spašavanje usidrili su se na malom kamenitom otoku. Bio je ovalnog oblika, oko 1,5 km dug i upola toliko širok, te djelimično prekriven gustom šumom. Nije bilo nikakvog drugog otoka u blizini. Ovaj prilično sunčani otok nije bio naseljen, osim porodice Richalone koja je živjela u luksuznoj vili na vrhu brežuljka i posjedovala cijeli otok.

Prije mnogo godina ova porodica smjestila se na otoku, jedva održavajući kontakt s vanjskim svijetom; jedino su organizirali mjesečnu dostavu svježe hrane, goriva i svih vrsta drugih namirnica koje su im bile potrebne. Njihov život bio je dobro organizovan; proizvodili su svoju električnu energiju, imali su sredstava da kupe dovoljno hrane i pića te su imali svu modernu udobnost koju su htjeli. U prošlosti vlasnik je bio uspješan poslovni čovjek. Nakon sukoba s vlastima oko pitanja poreza postao je razočaran u život i otada je odlučio izbjegavati svaki kontakt s vanjskim svijetom.

Vlasnik vile posmatrao je kako čamci za spašavanje stižu na njegov lijepi otok i prišao ljudima s broda.“

Drugi dio

Vlasnik otoka odlučio je dopustiti ljudima s broda da ostanu neko vrijeme. Očekivao je da plate za usluge i hranu iz njegovih rezervi. Odbio je prodati im bilo šta dokle god ima hrane s broda,.

Bilo je 13 ljudi s broda. Tu je bio Victor, njegova trudna žena Josepha, i njihovo dvoje djece (3 i 7 godina). Abramovitch, 64, je bio bogati trgovac nakitom. On je bio najstariji član grupe i nije imao rodbine ni prijatelja. Imao je kolekciju zlatnog prstenja, dijamanta i drugog dragog kamenja. John, Kate, Leo i Alfred su četvero mladih prijatelja koji su bili snažni, zdravi i vrlo vješti. Živjeli su zajedno u zajedničkoj kući i sami su okrećili kuću u kojoj su živjeli.

Maria, advokatica koja je pola radnog vremena radila na fakultetu, mogla je hodati jako sporo zbog problema u lijevoj nozi i kuku (posljedica nesreće). Nju je pratio Max, njen asistent na fakultetu, jer su putovali u SAD kako bi održali predavanje na konferenciji i raspravljali o izdavanju knjige s izdavačem. Oboje su bili stručnjaci za krivično pravo, ali nisu bili vješti s rukama. Na kraju, tu su bili Marko i njegova djevojka Vickiy, oboje članovi brodske posade koji su, u posljednji tren, uzeli sve što su mogli nositi iz brodskog skladišta: konzerve hrane, keks, ulje i neke tave za kuhanje. Svi brodolomnici imali su nešto novca, ali vođa palube Marko nosio je veliku količinu koju je ukrao iz apartmana u zadnjoj luci u kojoj su bili.

Na otoku je bila mala staja na brežuljku vrlo blizu mora. Imala je samo jednu prostoriju koja je mogla služiti kao jednostavno sklonište za dvoje ili troje ljudi.“

Treći dio

„Brodolomnici su također morali odlučiti šta će napraviti s rezervama hrane koje je vođa palube ponio sa sobom i koju nije imao namjeru podijeliti. Zapravo bi dijeljenje hrane značilo umanjivanje šanse za preživljavanje njemu i njegovoj djevojci.“

Četvrti dio

„Brodolomnici su odlučili da se hrana treba podijeliti bez ikakve naplate. Natjerali su Marka da preda svoje zalihe pozivajući se na osjećaj moralne obveze. Nakon otprilike sedmicu dana više nije bilo hrane i jedino rješenje bilo je da pokušaju dobiti hranu od vlasnika vile.“